

איש לרעהו

לקט אפרות
חז"ל, רעיונות,
עובדות והנהגות
פדולוי ישראל,
על מדות טובות
שפביאות לאהבת
הזולת, הנלפדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס
בלי רשות בכתב

מכון אהבת אמת - המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל
רח' אבן עזרא 2 ירושלים 92424 טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812

שבת קודש כח אלול תשע"ב: הדלקת נרות - ירושלים 6:10 תל-אביב 6:26 חיפה 6:17 מוצאי שבת - ירושלים 7:22 תל-אביב 7:24 חיפה 7:23 ר"ת 8:01

פרשת נצבים

תוכחה וערבות

להוכיח הזולת ולמונעו מחטא לפי שכל ישראל ערבין זה בזה!

נלמד מהפסוק: "אתם נצבים היום כולכם... ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטריכם כל איש ישראל" (פרק כט"ט).

ואמרו חז"ל במדרש (תנחומא פ"ב): "ראשיכם שבטיכם" - כולכם ערבים זה בזה, אפילו צדיק אחד ביניכם כולכם עומדים בזכותו, ולא אתם בלבד, אלא אפילו צדיק אחד ביניכם, כל העולם כולו בזכותו עומד שנאמר (משלי י) "וצדיק יסוד עולם". וכשאחד מכם חוטא, כל הדור לוקה. וכן אתה מוצא בעכ"פ וכו'. מדת פורענות מועטת והדור נתפס בה, מדה טובה מחבה על אחת וכמה וכמה. לכך נאמר "כל איש ישראל".

הקשה כ"ק האדמור גאב"ד אונגוואר - הגאון רבי מנשה קליין זצ"ל (בספרו משנה הלכות מ"מ): מה פשר כפל לשון הפסוק, שבתחילה פתח הכתוב "אתם נצבים היום כולכם" והיינו שכלל בזה את כולם, וא"כ מדוע הוצרך לפרט בהמשך "ראשיכם, שבטיכם זקניכם ושוטריכם". ואם לא די בזאת, הרי שוב חוזר הכתוב וכופל "כל איש ישראל", מה בא "כלל ופרט וכלל" הזה ללמדנו?

וביאר גאב"ד אונגוואר עפ"י מה שקבעו חז"ל בגמרא (שבת נד:): שכל מי שאפשר לו למחות באנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו, באנשי עירו נתפס על אנשי עירו, בכל העולם כולו, נתפס על כל העולם. ופירש רש"י: נענש על עבירות שבידן בכל העולם כולו בכל ישראל כגון מלך ונשיא שאפשר לו למחות שיראין מפניו ומקיימין דבריו.

והוסיף הגאב"ד שזה כוונת הפסוק "הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא". כלומר: אם לא תוכיח את עמיתך ויש בידך למחות, ואף ישמע לך כי הוא עמיתך - אתה תשא החטא שלו כאילו אתה עשיתו. ותענש בעבור החטא שלו.

וזה גם הסיבה שהרוצח בשוגג גולה לערי מקלט ויושב שם עד מות הכהן הגדול. מה שייכות יש לכהן הגדול עם הרוצח? אלא משום שהיה עליו להתפלל, להוכיח ולתקן את הדור והיו שומעים לו, לכן הוא נתפס בעונו. ומטעם זה מיתת צדיקים מכפרת, משום שהצדיק אבד בעוון הדור, שהיה בידו למחות או להתפלל וא"כ הוא נענש בענוונותיהם.

מעתה מובן הכתוב "אתם נצבים היום כולכם" לפי שאיתא במדרש "היום" הוא ראש השנה ודנים כל העולם כולו ודנים כל אחד בפרט, ומכיון שמי שיש בידו למחות ולא מיחה נתפס על אותו עוון, נמצא שיש קודם כל כלל שכולם נצבים ונידונים וכל באי עולם עוברין כבני מרון. ואח"כ פירט זקניכם ושוטריכם וכו' וחזר לכלול, כל איש ישראל, משום שהם נידונים לא רק על הפרט אלא הכלל כולו כל איש ישראל לפי ערכו נידון גם בשביל אחרים.

בדרך זו ממשיך גאב"ד אונגוואר לפרש את הפסוק הבא שמוסיף לפרט "טפכם נשיכם וגרד" וגו': מכיון שבראש ובראשונה חייב אדם להשגיח על בני ביתו ולחנך בניו ובנותיו לתורה ומצוות, לפיכך חזר הכתוב ופירט "טפכם נשיכם" שזה בידו למחות על אנשי ביתו. לעומת זאת הגרים אינן מכלל ישראל ואינם בכלל ערבות של כל ישראל לפיכך לא נכללו בכלל כל ישראל, אבל יש למחות בהם מדין מצוות "הוכח תוכיח" ולא מדין ערבות, לכן חזר ופירט "וגרד אשר בשעריך".

אחריות וערבות שלא יכשלו...

את המעשה הבא סיפר כ"ק האדמו"ר מקלויזנבורג הגר"י הברשטאם זצ"ל, על כ"ק האדמו"ר גאב"ד אונגוואר הגאון רבי מנשה קליין זצ"ל: אחרי המלחמה הנוראה באירופה הגיעו חמש מאות ילדים ממחנה בוכנוואלד למחנה בצרפת וביניהם רבי מנשה, שהיה אז נער צעיר. המחנה נוהל ע"י אנשי הבונד שהיו רחוקים משמירת התורה והמצוות, אך הם הביאו עבור הילדים מטבח כשר שאף זה נזקף לזכות רבי מנשה שפעל לזה בתחבולות שונות.

לאחר תקופה הגיע לביקור בצרפת כ"ק האדמו"ר מקלויזנבורג שהתגורר אז במחנות שארית הפליטה בגרמניה. רבי מנשה לא הכירו אך מכיון ששמע שהגיע לכאן רב חשוב נסע לקבל את פניו. הרבי מקלויזנבורג שראה את הנער הצעיר מעוטר בפיאות, נדהם מאוד, שכן היה זה מחזה נדיר ביותר באותה תקופה שנער צעיר לימים יסתובב עם פיאות. שמח עמו הרבי מאד ושוחח עמו ארוכות.

ביקש ממנו הרבי מקלויזנבורג שישאר עמו לשבת קודש ויתענג עמו בעונג קדושת השבת, אך רבי מנשה סירב. הוא המשיך להפציר בו, אך זה עמד בסירובו, תמה הרבי ושאלו: "מדוע לא תחפוץ לשהות בשבת במחיצתי, שמא לא מצאתי חן בעיניך..."

השיב לו רבי מנשה: "ח"ו! מה מאד חפצי לשבות במחיצת הרבי אך אני נושא בעול אחריות כבידה של כשרות המטבח במחנה. בעבר נאלצתי בעד להעדר מהמחנה וכשחזרתי גיליתי כי בהעדר ההשגחה, המטבח כולו נטרף ונאלצתי להכשיר את כולו. ועתה אם אשאר במחיצת הרבי עד אחר השבת, חושש אני שהמטבח שוב יטרף, וחמש מאוד נערים יכשלו ח"ו במאכלות אסורות, לכן, למרות רצוני, לא אוכל לשבות במחיצת הרבי".

אגרא דהספידיא

העלון קודש לע"נ רבינו שר התורה ועמוד ההוראה גאב"ד אונגוואר בעל שו"ת משנה הלכות וצוק"ל

אחרות

מעלה טובה לכל אדם מישראל להיות קשור

ומאוחד עם הרבים !

נלמד מהפסוק: "אתם נצבים היום כולכם" ... (פרק כט-ט)

והובא בדעת זקנים (לבעלי התוס'): [אמר משה רבינו לישראל] אימתי תהיה לכם הצבה והעמדה? היום כולכם, כשתהיו באגודה אחת כולכם. וכן אמרו חז"ל, אמר משה לישראל, אם אתם אגודה אחת, אתם נצבים היום. מה היום פעמים מאפיל, פעמים מאיר, אף אתם אעפ"י שאפילה לכם, הקב"ה עתיד להאיר לכם אור עולם... אימתי? כשתהיו באגודה אחת (מדרש לקח טוב)

בפסוק "כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו" (שמות פרק ל"ב) שואל **האלשיך** הק': איזה חטא עשו שצריכין כפרה, והלא אותם שחטאו בחטא העגל כבר נענשו כאשר מתו שלושת אלפי איש?!

אלא מבאר **כ"ק האדמו"ר גאב"ד אונגוואר** - **הגאון רבי מנשה קליין** זצ"ל, עפ"י מה שאמרו חז"ל (אבות פ"ג-טו) "ובטוב העולם נידון". והיינו כשהקב"ה דן את כל העולם, דן אותם בטובו, אבל כשדן כל יחיד ויחיד, דן אותו לפי מעשיו.

מענה, לפי"ז, כל זמן שבני ישראל נמנים כולם כאחד, אזי הקב"ה דנם לכף זכות, אבל כשהם נמנים כל אחד בפני עצמו ועוברים לפניו כבני מרון, אזי מדקדקים עם כל אחד ואחד. הוא שנאמר "כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם", כלומר: כאשר יפקדו כל אחד בפני עצמו, כיון שיצא מן הכלל, מיד צריך כופר נפש.

זו הסיבה שנצטוו ישראל ליתן "מחצית השקל" ולא שקל שלם. להראות שאין האיש אדם שלם, אלא רק חצי אדם, ורק עם החצי השני נעשה שלם, ולכן ע"י שיתן איש כופר נפשו, מחצית השקל, יראה בזה שאינו נפרד מכלל ישראל אלא נכלל הוא בכלל, ועי"ז לא יהא בהם נגף.

בשיחה שנשא גאב"ד אונגוואר בשנת תשנ"א, עורר על מטרת האחדות בדברים הבאים: "ומה מאד יש להזהר באחדות ובאהבת ישראל. והרי ראה ראינו בזמן הזה, אשר בעת שהרשע מעירק הנחית טילים על ארץ ישראל, אזי כולם כאיש אחד בלב אחד התכנסו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות להתפלל לה' ולמה נגרע לאחר שעברה הסכנה הגדולה והיתה הרחבה, ולא נלמד מניסי ה' שעשה לנו ולכל ישראל, ולא הבדיל בין קודש לחול בין עיר לעיר, אלא את כולם הציל הקב"ה ברוב רחמיו. כלום גדולה הטלת טילים ח"ו יותר מתורתינו הקדושה שציוותה עלינו "ואהבת לרעך כמוך"!!

"מכח זכות הרבים"...

כאשר גדלה מאד עדת חסידי גור, הזכיר **כ"ק האדמו"ר מגור רבי ישראל** זצ"ל את דברי המדרש (ויק"ר ב"א): "בנוהג שבעולם, אלף בני אדם נכנסין למקרא... יוצא מהן אחד להוראה". וסיפר האדמו"ר שמיד עם תחילת הנהגתו של בעל "**חידושי הרי"ם**", הסתופפו בצילו אלפי אנשים. שאלוהו לשם מה צריך הוא קהל גדול כל כך, והשיב, שכדי שיצאו לפחות קומץ של בני עליה, נחוץ שתהיה להם סביבה טובה והמוני חסידים, אפילו מפשוטי עם, כדברי המדרש "אחד מאלף".

עוד הוסיף ה"בית ישראל" בענין זה הסבר משלו, שבאופן זה יש השפעה מיוחדת מכח זכות הרבים. וכן כתוב (איוב ל"ה) "הן א-ל כביר ולא ימאס".

ומרגלא בפומיה: הצדיק מקבל את עיקר כוחותיו מן המקושרים אליו. וכך היה מפרש את דברי משה רבינו לאנשים שלא נטהרו (בפרשת פסח שני): "עמדו ואשמעה"... כלומר: אם תהיה לכם עמידה ותקומה, אזי תוסיפו כח גם בי, וממילא: "ואשמעה"...

פאר ישראל

מעביר על מדותיו

יעביר על מדותיו וימחול אף למי שהרבה להכעיסו !

נלמד מהפסוק: "אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלוקיכם" (פרק כט-ט)

וכתב רש"י (להלן יב): למה נסמכה פרשת "אתם נצבים" לקללות? לפי שעם ישראל הוריקו פניהם ואמרו מי יכול לעמוד באלו. התחיל משה מפיסס אתם נצבים היום, הרבה הכעסתם למקום ולא עשה אתכם כליה והרי אתם קיימים לפניו. עכ"ל. כי על כן, כך דרכו ומדותיו של הקב"ה, א-ל רחום וחנון, ארך אפים ורב חסד, נושא עוון ופשע. וכמו שהאריך בביאור ענין זה הרמ"ק בספרו תומר דבורה (פ"א) עיי"ש. א"כ, על האדם ללמוד מדרכיו ומדותיו של הקב"ה, כמו שדרשו חז"ל מהפסוקים "והלכת בדרכיו" ו"לדבקה בו" מה הוא רחום וכו' אף אתה. מה הוא סובל ומאריך אפו למכעיסיו, כן האדם יסבול רעותיו של חברו ויעביר על מדותיו היינו "שלא ידקדק למדוד מדה למצערם אותו, אלא מניח מדותיו והולך לו", (כלשון רש"י ר"ה יז).

ידועים דברי חז"ל בגמרא (ראש השנה יז). שהעברה על המדות מצילה מן המות ומאריכה חיים. כפי שמסופר שם על רב הונא בריה דרב יהושע בן לוי, שחלה, וראה רב פפא שעומד להסתלק מן העולם לכן ציוה להכין תכריכים. לבסוף נרפא רב הונא ושאלוהו מה ראית בשמים? והשיב: נכון שנגזרה עלי מיתה, אלא שאמר הקב"ה מכיון שרב הונא מעביר על מדותיו אף אנו לא נדקדק אחריו.

ניתן להבין בזה את השאלה ששאלו התלמידים את רבם (במגילה כז): "במה הארכת ימים?" ביאור השאלה שהרי אנו יודעים שחיים לא בזכותא תליא מילתא אלא במזל (מועד קטן כח). וא"כ נשאלת השאלה: אלו דברים מסוגלים לשנות את שנות החיים שנקצבו לאדם להאריכם? ותשובתו הייתה, שאכן אין זה בזכות המצוות שחייבים לעשותם, אלא בזכות אותם דברים שהם מעבר לחיובים הרגילים כמו דברי חסידות ודברים שהם לפני משורת הדין. דברים התלויים בהעברה על המדות.

"העברה על המדות" כיצד?

פעם נכנס אדם לביתו של **כ"ק האדמו"ר רבי שלמה מזוועהיל** זצ"ל, וביקש לאכול. קיבלו הרבי בסבר פנים יפות והציע לפניו לחם וריבה. החציף הלה פניו כלפי הרבי: "את הריבה הזו תחזיק לעצמך...!" שאלו הרבי בנועם ובסבלנות: "ומה תחפצו?" "אני רוצה לחם טרי וביצים!" השיב. שלח הרבי לקנות ביצים ולחם טרי. אך הלה לקח את הלחם ומששו ודחפו מלפניו: "לא! אין זה לחם בשבילי!" שלח הרבי לקנות לחם אחר! ואולם גם לחם זה לא מצא חן בעיניו, והרבי שלח לקנות לחם נוסף בשלישית... ולחם זה השביע הפעם את רצונו.

לאחר שסיים סעודתו כדי שבעה בלחם וביצים וקינוח בכוס קפה, בירך ברכת המזון וקם מעם השולחן. אך נותר להמתין. "מה תבקשו" - שאלו הרבי בחיבה אין קץ - "מה עם הריבה? אמרת שיש ריבה" התריס הלה.

"אכן יכולים אתם לקחת כמה שאתם רוצים... קחו את הכל" ענהו הרבי במאור פנים.

צדיק יסוד עולם - זוועהיל

ללמד תורה לתלמידים

ללמד בטוב טעם ובסבלנות עד שיהיו הדברים ברורים ורהוטים בפי התלמידים!

נלמד מהפסוק: "ולמדה את בני ישראל שימה בפייהם" (פרק לא-יט)

ודרשו חז"ל: מנין שחייב אדם לשנות לתלמידו עד שילמדנו? שנאמר "ולמדה את בני ישראל" ומנין עד שתהא סדורה בפייהם? שנאמר "שימה בפייהם" (עירובין נד:) וכתב הרמב"ם (פ"ד מתלמוד תורה ה"ד): הרב שלימד ולא הבינו התלמידים כראוי, מפני עומק הסוגיא, או מפני שהיתה דעתם קצרה, לא יכעוס עליהם ולא ירגז, אלא חוזר ושונה הדבר אפילו כמה פעמים עד שיבינו עומק ההלכה.

הטור כתב כי ללמד ילדים קטנים מותר בשכר משום שנחשב כמקבל שכר על שימורם והוסיף הדרכי משה בשם הגהות מיימוניות שהוא הדין מותר לקבל שכר כדי ללמד אדם שקשה ללמדו.

ונשאל כ"ק האדמו"ר גאב"ד אונגוואר - הגאון רבי מנשה קליין זצ"ל (בשור"ת משנה הלכות חלק ה' סימן קא) הרי "מה אני בחינם אף אתה" נאמר ביחס לכל אדם, ומהיכי תיתי להבדיל בין אדם קל הבנה לאדם קשה הבנה? וביאר גאב"ד אונגוואר שמה שכתב הדרכי משה. "אדם שקשה ללמדו" אין הכוונה שהוא מחוסר הבנה וכדומה, אלא שבמציאות קשה ללמוד עמו. והיינו שהקושי אינו בתוך הלימוד [שאז בוודאי מצוה ללמדו בחינם] אלא הקושי להתחיל ללמוד עמו, שנדרש ביטול זמן והתאמצות גדולה כדי להכניסו ללימוד. וקא משמע לן בזה שמותר לקחת שכר גם ללימוד עם אדם מבוגר שלא צריך שימור אם גורם הוא לטירחה יתירה לזה שלומד עמו.

אחד מן העיקרים הנדרשים ללמד, כדי שיצליח התלמיד בלימודו - כותב הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל (בספרו אמרי דעת) - הוא שיאיר פניו לתלמיד כי על ידי כן נפתח לבו של התלמיד ומקבל, ומבין טוב יותר את מה שמלמדו רבו.

את היסוד הזה - כותב רבי מיכל יהודה - ניתן ללמוד מדברי חז"ל (ברכות סג:) שאחר מעשה העגל, כשנטל משה אהלו ויצא מחוץ למחנה, אמר לו הקב"ה למשה: "כשם שאני הסברתי לך פנים, כך אתה הסבר פנים לישראל והחזר אהל למקומו". למדנו שהדרך בלימוד התורה לתלמידים הוא ב"הסברת פנים" וכמדתו של הקב"ה שמסביר פניו למקבלי התורה, כך כל רב המלמד תורה צריך להסביר פניו לתלמידיו. והסברת פנים זו אינה נעשית אלא מתוך אהבה עמוקה שמפתח הרב כלפי תלמידיו.

קיבץ וריבץ תלמידים ולימדם תורה

סיפר כ"ק האדמו"ר גאב"ד אונגוואר - הגאון רבי מנשה קליין זצ"ל על עצמו באחד מספריו, כי בזמן שהיה במחנות המות, קודם התקרב חג הסוכות, הצליחו לעשות סוכה, וכתב בזה הלשון: "ברכתי לישב בסוכה ושהחינו ושמחתי מאד לקיים מצות סוכה במחנה המות, וכמדומני שמיום צאתי מביתי עד היום הזה עוד לא נהנתי בכזה עונג רוחני".

אלא שלא האריכה שמחתו, לפי שנתאספו יהודים רבים והעמלקים הנאצים ימ"ש הבחינו בכך והתחילו לירות חיצונית מות לתוך המחנה. ומספר גאב"ד אונגוואר שנדר גדול נדר אז לאלוקי ישראל [כפי שאמרו חז"ל שמצוה לנדור בעת צרה] "שאם יעזור לי ה' הנורא והגדול ויחייני ויוציאני מתחת יד הרשעים הארורים, ויתן לי ה' חיים, וימלא לי הכל מן השמים, אקדיש להשי"ת לילות וימים, ואהיה ממקיצי נרדמים, לסבול ולעמול באור התורה".

ואכן - מספר בנו כ"ק האדמו"ר שליט"א - במחנות השחרור בבוכנוולד ואח"כ בטווערני בצרפת קיבץ וריבץ ילדים ונערים ולמד עמם תורה. הקים להם מקום תורה ותפלה ועמד על משמר הכשרות בעוז ובגבורה, ודאג במסירות נפש ל"מצות מצוה" מהודרות כדת וכדין, ואח"כ כשהגיע לניו יורק, היכן שרק הלך ועל אף כל הקשיים שהיו לו בכל דבר, לא אמר נושא ועמד בעוז ובגבורה להרביץ תורה והלכה בישראל.

בדרך זו המשיך כל חייו. תמיד ישב באהלה של תורה. תמיד הקים עולה של תורה. בנה ישיבות וכוללים. קירב נשמות טהורות לאביהן שבשמים יהודים רבים נכנסו לפניו לשפוך שברון ליבם והוא תמיד קיבלם בסבר פנים יפות. אחרי שנות המלחמה עסק רבות בלימוד ילדי ישראל תורה ומצוות, והיתה תקופה שאף למד עם ילדים קטנים א-ב, כי זו היתה כל רצונו להוסיף עוד ועוד לומדי תורה.

זיכוי הרבים

לקרב רחוקים ולזכות את הרבים בלימוד התורה וקיום מצוותיה!

נלמד מהפסוקים: "הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו... ובניהם אשר לא ידעו ישמעו ולמדו ליראה את ה' אלקיכם"... (פרק לא-יב, יג)

וכתב החינוך (מצוה תרי"ב): משרשי המצוה, לפי שכל עיקרון של עם ישראל, היא התורה, ובה, יפרדו מכל אומה ולשון להיות זוכין לחיי עד, תענוג נצחי שאין למעלה הימנה בנבראים, על כן בהיות כל עיקרון בה - ראוי שיקהלו הכל יחד בזמן אחד מן הזמנים לשמוע דבריה, ולהיות הקול יוצא בתוך כל העם, אנשים ונשים וטף, לאמר: מה הקיבוץ הרב הזה שנתקבצנו יחד כולנו? ותהיה התשובה: לשמוע דברי התורה, שהיא כל עיקרנו והודנו ותפארתנו, ויבואו מתוך כך, לספר בגודל שבחה והוד ערכה, ויכניסו הכל בלבם חשקה, ועם החשק בה, ילמדו לדעת את השם, ויזכו לטובה, וישמח השם במעשיו, ובענין שכתוב בפירוש בזאת המצוה "ולמען ילמדו ויראו את ה'".

כתב כ"ק האדמו"ר גאב"ד אונגוואר הגאון רבי מנשה קליין זצ"ל (בשור"ת משנה הלכות חלק ז' סימן ריז): "ומצוה להודיע [לחוטא שרוצים לקרבו] על השכר הגדול והמעלה הגדולה שיש למי שהוא בעל תשובה אמיתי, ושלא ידמה שהוא מרוחק ממעלת הצדיקים מפני העוונות והחטאים שעשה, אין הדבר כן, אלא אהוב ונחמד הוא לפני הבורא כאילו לא חטא מעולם ולא עוד אלא ששכרו הרבה שהרי טעם טעם חטא ופירש ממנו וכבש יצרו וכ'.

ואמרו חז"ל (ברכות לד): "מקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד". ופירש הרמב"ם: כי מעלתם גדולה ממעלת אלו שלא חטאו מעולם מפני שהם כושבים יצרים יותר מהם.

וביאר גאב"ד אונגוואר הטעם, לפי מה שאמרו חז"ל על מנשה בן חזקיהו המלך שלא רצו לקבל בתשובה עד שחתר הקב"ה חתירה תחת כסא הכבוד וקיבל תשובתו. יוצא לפי"ז שבעלי תשובה נכנסים בתפילתם מתחת כסא הכבוד מה שאין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם.

לקרב ולזכות...

באחד הימים ערך הרב מפוניביז' - הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל ביקור בקיבוץ החילוני "אשדות יעקב". הופעתו עשתה רושם עז על חברי הקיבוץ, בפרט על ילדיהם הפעוטים שלא ראו מימיהם דמות יהודית טיפוסית. הרב, כולו קורן אור אהבת ישראל, כבש בסערה את ליבותיהם של אנשי מפ"ם ומפא"י, אשר הסכימו להצעתו שיקבע מזוזות בפתחיהם.

לאחר מכן שלחו מהקיבוץ קבוצה קטנה מילדיהם בגילאי 11-12 להתארח בשבת ב"בתי אבות" בבני ברק. הזמין הרב מפוניביז' את האורחים הצעירים להסב על שולחנו ב"סעודה שלישית". והיה זה מחזה נפלא ומלבב, כאשר ישב הרב בהדרת שיבתו, כשהוא מוקף בילדים חילוניים, פניו מאירות, והוא מסביר להם בסבלנות רבה את פירוש המלים שהם עתידים לומר תיכף בברכת המזון "היזן את העולם כולו בטובו, בחן, בחסד וברחמים"...

הרב מפוניביז'

בין איש לרעהו

ומי כעמך ישראל

סיפורים בני זמננו

"שנה טובה ומתוקה" - כיצד? / הרב נפתלי וינברג

מזה ח"י שנים ש'מכון אהבת אמת' שם לו למטרה לפעול למען האחדות, מתוך אמונה פשוטה שמחלוקת היא אם כל אסון. לפיכך, עלינו לחתור למצב שגם כאשר אין מחלוקת בפועל לא נסתפק בזה, שתהיה אהבה שלמה בלב.

לפני חודשיים טלפנתי להרב מנחם ברוד שליט"א, עורך גיליון 'שיחת השבוע' ואמרת לי לו שהגיע הזמן לשכוח את משקעי העבר ולהתייחס בפרסומים שלהם בצורה מכובדת לכל בן תורה גם אם הוא מתנגד לשיטתם. הוא השיב לי שאני צודק ושזה גם רצונו, לפתוח דף חדש בענין הזה. נקווה שרצונו ימומש בקרוב.

אני חושב שאין כיום מישהו בעולם שיכול לטעון שהוא מושלם. לכל אדם ולכל חוג יש מה לתקן, ואם נתרכז רק בחסרונות של הזולת אין לדבר סוף. וכבר קבע **החפץ חיים** זי"ע שאם נשקיע רק ב'סור מרע' לעולם לא נגיע ל'ועשה טוב'!... הגיע הזמן לסגל מחשבה חיובית כלפי הזולת, שאם לא כן נישא את חולי נפשנו לעולם!

* * *

במאמר שפרסמנו לאחרונה בקשר לחילוקי דעות בין גדולי ישראל לפני 20 שנה, הגיעו תגובות צפויות. חלק שיבחו את המאמר וחלק התנגדו לו. כוונתנו הייתה לעורר מחשבות טובות בכיוון של שיפור ותיקון. בכוונה לא התייחסנו לחוגים ים ותנועות אלא דווקא לשלושה אישים שהשפיעו רבות על עם ישראל, והשפעתם עודנה קיימת.

בנוגע למאמר עלי לציין נקודה מעניינת: המאמר נכתב כשלושה שבועות מוקדם יותר, ורק מסיבות טכניות נדחה פרסומו עד לתחילת אלול. והנה, לי ברור כאות מן השמים שסיבבו שהמאמר יודפס בסמוך ליום היארצייט של **הגראי"ה קוק** זצ"ל (שחל בג' אלול). כדי לעורר על כך שכאשר רבים עולים לציונו, שזו הזדמנות טובה לכל מי שביזה אותו אישית (את האדם, לא את השיטה) לבקש מחילה על קברו!

בימים אלו, הסמוכים ליום הדין הנורא, עלינו לקחת ללב את מאמר חז"ל "המבזה תלמיד חכם אין לו חלק לעולם הבא". ויש סוברים שעובר על "דבר השם בזה" רחמנא ליצלן! גם מובא בשולחן ערוך (או"ח סי' תרו סעי' ג') "**תקנת קדמונינו וחרם שלא להוציא שם רע על המתים**".

ומכאן עצה יעוצה לכל מי שנכשל בביזוי כבודו של הגרא"מ שך זצ"ל לקבץ מנין ולבקש מחילה על קברו שבבית החיים פוניבז' בבני ברק. ומי שנכשל בביזוי כבודו של הרבי מליובאוויטש זצ"ל יכול לשלוח את קרוביו ומכריו שיבקשו מחילה בשמו (ואולי ניתן לעשות זאת דרך מרכז החסידות שם).

יהי רצון שנזכה לבגרות של אמת, שתוביל אותנו לאחדות אמיתית מתוך חיפוש מעלות חברינו ונכתב ונחתם לשנה טובה ומתוקה ולגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

ביום הכיפורים הבעל"ט נאמר בסדר הווידוי **"על חטא שחטאנו לפניך בוידוי פה"**. ישנם המתכוונים כאן לבקש סליחה מהשם על העובדה שהם משקרים ומתוודים בפניו על חטאים שמעולם לא חטאו - היינו "ווידוי פה" בלבד...

אמנם, המפרשים מבארים משמעות אחרת, נוקבת: כאשר אדם מתוודה רק "בפה" ולא בלב אזי חובה עליו להתוודות על התנהגות זו לכשעצמה! שכן במקרה זה האדם מדבר דברים בטלים במקרה הטוב, או שקרים במקרה הרע. **הרמח"ל** אף אומר שווידוי מסוג שכזה עדיף שלא לאמרו כלל, שכן בכך מוסיף האדם לעצמו חטא על פשע בעצם יום הכיפורים.

* * *

לעניות דעתי נכון הדבר לא רק לגבי ענין הווידוי, אלא גם ביחס לנושא **להמלכת הקדוש ברוך הוא** - שעומד במרכז עבודת הימים הנוראים.

כידוע, **"אין מלך בלא עם"**. על מנת שנמליך את הקב"ה עלינו באמת ובתמים, ולא מן השפה ולחוץ, עלינו להשקיע מאמץ שנהי' בבחינת "עם", באחדות מלאה כדי לעשות רצונו יתברך, ולא נראה ככמה עמים! לא ניתן לצעוק "המלך" כאשר איננו עם מאוחד. וכבר דרשו שהמילה 'עם' הוא מלשון 'עם' (עי"ן בחיריק)!

"אבל איך אני יכול להתאחד עם הזולת באהבה ואהוה בלב אחד?" זועק ר' איד **"הלוא יש לו חסרונות!"** התשובה פשוטה: גם לך יש חסרונות, אין אדם מושלם! והלוא בימים הנוראים אתה מצפה שימחלו לך על חסרונותיך, ויחתמו אותך לשנה טובה, אז אנא! אל תזכיר את חסרונותיו של הזולת - שהרי **"במידה שאדם מודד מודדין לו"** (סנהדרין ק:)

אמנם, אם אתה באמת מוטרד מחסרונותיו של הזולת עליך לפעול כדי לשנות אותו - אך הכל חייב להיעשות בדרכי נועם. **"בעבותות של אהבה"** - כלשון החזון איש זי"ע.

* * *

מטרתנו הסופית בכל עבודת הימים הנוראים היא לגאול את העולם כולו מן הגלות, ואת כל יחיד ויחיד מגלותו הפרטית. והנה, בהתבוננות קטנה נגלה שגם הגאולה העתידה מושתתת על **אחדות**:

המהר"ל מפראג כותב (בספרו 'נצח ישראל') שהגאולה הראשונה ממצרים הייתה ע"י שניים, משה ואהרן. תפקידו של אהרן היה לאחד את העם ותפקידו של משה למלוך. גם בגאולה האחרונה ישאו שניים באותם תפקידים, אליהו הנביא יאחד את העם, "והשיב לב אבות על בנים" וגו' (מלאכי ג, כג), ומלך המשיח ימלוך.

אך כל בר דעת מבין שלא צריך להמתין "עד שיבוא אליהו" כדי לפעול לאחדות!

* * *